

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri

Naisten osasto 12304

Potilasohje

OHJE-2021-00418

9.12.2021 / v01

1 (14)

00.01.01.02

Julkinen

BRAKY_Tukenasi brakyhoidossa

Kuvaus: Opas gynekologiseen syöpään brakyhoitoa saavalle naiselle ja hänen läheisilleen

TUKENASI BRAKYHOIDOSSA

Opas gynekologiseen syöpään brakyhoitoa saavalle naiselle ja hänen läheisilleen

Laskutusosoite
POHJOIS-SAVON
SAIRAANHOITOPIIRIN KY
PL 3036
70090 MONETRA

Posti- ja käyntiosoite
PUIJON SAIRAALA
KAARISAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2
Kuopio

SÄDESAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Kelkkailijantie 7
Kuopio

ALAVAN SAIRAALA
PL 200
70029 KYS
Kaartokatu 9
Kuopio

JULKULAN SAIRAALA
PL 300
70029 KYS
Puijonsarventie 60
Kuopio

KUOPION
PSYKIATRIAN KESKUS
PL 400
70029 KYS
Viestikatu 1-3
Kuopio

Vaihde (017) 173 311
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

www.psshp.fi

*”Ihmisen läheisyys voi lämpöä antaa,
kauniit sanat voivat tynnyttää,
lämmin katse herkkää tunnetta kantaa,
on joku, joka sinua ymmärtää”*
– Tuntematon

Hyvä brakyhoitoon tulija:

Olet tulossa brakyhoitoon Kuopion yliopistolliseen sairaalaan. Tämä opas on tehty juuri sinua ja läheisiäsi varten. Oppaasta löydät tietoa brakyhoidosta, siihen valmistautumisesta, sekä hoidon vaikutuksista jokapäiväiseen elämääsi. Muista, ettet ole yksin. Hoitohenkilökunta on yksi voimavaroistasi, sillä he kuuntelevat, tukevat ja auttavat sinua tarpeidesi mukaisesti. Oppaan loppusivuille on koottu yhteystietoja tahoista, joista voit halutessasi pyytää lisätietoja hoidosta tai apua mieltäsi askarruttaviin asioihin.

Hyvä brakyhoitoon tulevan läheinen:

Tästä oppaasta löydät tietoa, miten voit tukea brakyhoitoa saavaa läheistäsi. Oppaasta löydät myös tietoa, miten hoito voi vaikuttaa sinun ja hoidettavan läheisen elämään.

Laskutusosoite

POHJOIS-SAVON
SAIRAANHOITOPUIRIN KY
PL 3036
70090 MONETRA

Posti- ja käyntiosoite

PUIJON SAIRAALA
KAARISAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Puijonlaaksontie 2
Kuopio

SÄDESAIRAALA
PL 100
70029 KYS
Kelkkailijantie 7
Kuopio

ALAVAN SAIRAALA
PL 200
70029 KYS
Kaartokatu 9
Kuopio

JULKULAN SAIRAALA
PL 300
70029 KYS
Puijonsarventie 60
Kuopio

KUOPION
PSYKIATRIAN KESKUS
PL 400
70029 KYS
Viestikatu 1-3
Kuopio

Vaihde (017) 173 311
etunimi.sukunimi@kuh.fi
Y-tunnus 0171495-3

Sisällysluettelo:

Mitä gynekologinen brakyhoito on?

Miten valmistaudun hoitoon?

Mitä tapahtuu hoitopäivän aikana Kysillä?

Miten brakyhoito vaikuttaa kokonaisvaltaisesti minuun?

- Fyysisesti
- Psyykkisesti
- Sosiaalisesti
- Seksuaalisesti

Läheiselle -Miten tuen brakyhoitoa saavaa läheistäni?

Lopuksi

Yhteystietoja

Mitä gynekologinen brakyhoito on?

- Brakyhoito (synonyymit lyhytetäisyysinen sädehoito, tyköhoito, brakyterapia, lähisädehoito, sisäinen sädehoito) on ontelon- ja kudoksensisäinen sädehoitoa, ja gynekologiassa tämä toteutetaan alateitse emättimeen ja kohtuun asennetun välineen (asettimen) kautta.
- Hoitoosi osallistuu moniammatillinen ryhmä, johon kuuluvat hoitava gynekologinen onkologi, anestesiahoitaja ja -lääkäri, leikkausryhmä, sairaalafysikko, röntgenhoitaja, sekä Naisten osaston henkilökunta.
- Saamasi hoito on juuri sinulle yksilöllisesti suunniteltua. Hoito on jaettu kahdelle peräkäiselle viikolle, yleensä kaksi hoitopäivää kummallakin viikolla. Saman viikon hoitokertojen välissä on useimmiten yksi välipäivä, jonka vietät osastolla.
- Tulet sairaalaan hoitoasi edeltävänä päivänä ja pääset lähtemään kotiin voinnista riippuen, kun olet saanut viikon molemmat sädehoitoannokset.
- Asennustoimenpide tehdään tavallisimmin spinaali- eli selkäydinpuudutuksessa. Sädetyt itse on kivuton. Kipulääkkeitä käytetään tarvittaessa joko suun kautta tai suonensisäisesti sinä aikana, kun hoitolaite on emättimessä paikallaan. Mahdollisia kipuja ei tarvitse pelätä. Tukenasi kulkee hoitaja, joka huolehtii voinnistasi koko hoitopäivän ajan.

Nappibraky

- Vaihtoehtoisesti ulkosynnytinsyövän hoidossa asettimen sijaan ulkosynnyttimiin voidaan laittaa ”nappineulat”, joihin yhdistetään sädehoitolaite.
- Tässä hoitovaihtoehdossa saat henkilökunnalta yksilölliset valmistautumisohjeet. Hoitoaika on lyhyt, vain minuutteja, ja hoito toteutetaan 1-2 kertaa vuorokaudessa.
- Napeilla tapahtuva hoito tehdään yleensä päivittäin yhden viikon aikana.

Miten valmistaudun hoitoon?

- Brakyhoito toteutetaan mahdollisimman nopeasti edeltävän ulkoisen sädehoidon jälkeen.
- Ennen ensimmäisen hoitjakson alkua hoidonsuunnittelija soittaa sinulle puhelimitse. Hän selvittää kanssasi perussairautesi sekä lääkityksesi täyttämäsi sähköisen esitietolomakkeen mukaisesti.

Osastolle saapumispäivä

- Saavut Kysin Naisten osastolle 2304 viikon ensimmäistä hoitokertaa edeltävänä päivänä sovitusti kello 12–14. Osastolla sinulle aloitetaan toimenpidevalmistelut.
- Sinulta otetaan verikokeita ja virtsanäyte sekä mahdollisesti EKG eli sydänfilmi. Lääkäri tutkii sinut.
- Sinulle saatetaan antaa osastolla valkosolukasvutekijää, punasoluja tai trombosyyttejä, jos laboratoriokokeiden perusteella valkosolujen arvo on matala tai hemoglobiinitaso ei täytä brakyhoidon antamiseen asetettuja rajoja.
 - Verisolujen matala pitoisuus voi johtua ulkoisesta (kemo)sädehoidosta, joka tarkoittaa yhdistelmähoitoa, jota olet saanut edeltävästi.
- Hoidon kannalta on tärkeää, että suoli on tyhjä. Tarvittaessa saat peräruiskeen. Lisäksi saat hoitopäivän aamulla suolen toimintaa rauhoittavaa lääkettä. Myös ruuan osalta on rajoituksia viikon toisen hoitopäivän brakyhoidon loppuun asti.
- Tarvittaessa voit saada nukahtamista helpottavaa lääkettä.

Mitä tapahtuu hoitopäivän aikana Kysillä?

Aamulla osastolla:

- Tarvittaessa aamulla otetaan verikokeita.
- Aamulla käytetään suihkussa ja vaihdetaan yllesi puhtaat sairaalavaatteet.
- Hoitaja antaa sinulle anestesia- ja kivunlievityslääkärin ohjeiden mukaisesti mahdolliset käyttämäsi lääkkeet, esilääkkeet sekä suolen toimintaa rauhoittavaa lääkettä.
- Aamuvalmisteluiden jälkeen sinut saatetaan Sädesairaalaan.

Sädesairaalassa:

- Sinulle laitetaan toimenpidehuoneeseen laskimoverisuoneen kanyyli, jonka kautta voidaan antaa nesteitä ja lääkkeitä.
- Anestesia- ja kivunlievityslääkäri laittaa selkäydinpuudutuksen kivunlievitykseksi ja joskus myös epiduraalikatettrin selkääsi myöhempää kivunhoitoa varten.
- Virtsarakkoon asetetaan virtsakatetri.
- Kun selkäydinpuudutus on alkanut vaikuttaa, hoitava lääkäri asettaa hoidon ajaksi paikoilleen jäävän asettimen alateitse kohtuusi ja kudoksensisäiset muoviset hoitokatetrit kohdunkaulan ympärille. Asettimia on olemassa erilaisia, meillä on käytössä yleensä Ring® tai Venezia®.
- Asettimen laitton jälkeen olet vuodepotilaana tämän päivän brakyhoitokerran päättymiseen asti. Tämä tarkoittaa, että lantiosi tulee pysyä paikoillaan, mutta esimerkiksi käsiäsi saat liikuttaa.
- Asettimen laitton jälkeen tehdään magneettikuvaus. Tätä kuvaa käytetään hoitoalueen suunnitteluun.
- Voit halutessasi kuunnella musiikkia magneettikuvauksen ajan.
- Magneettikuvauksen jälkeen sinut siirretään heräämöhöoneeseen odottamaan sädehoitosuunnitelman valmistumista.
- Lääkäri piirtää magneettikuviin tarvittavat sädehoitoalueet ja sairaalafyysikko laskee yksilöllisen hoitosuunnitelman. Suunnitelmassa määritellään, kuinka kauan säteilylähde pysähtyy kussakin ennalta määritellyssä pisteessä asettimen sisällä. Hoitosuunnitelman teko vie 2-4 tuntia.

- Sädehoitosuunnitelman valmistuttua sinut viedään hoituhuoneeseen ja kudoksissasi olevaan asettimeen yhdistetään hoitolaite.
- Sädehoidossa säteilylähde viedään asettimeen tehdyn suunnitelman mukaisesti. Hoito kestää 5-30 minuuttia. Sädetys on kivutonta.

- Hoidon jälkeen lääkäri poistaa asettimen ja muovikatetrit, jonka jälkeen sinut siirretään Sädesairaalaan Naisten osastolle.
- Joissakin tapauksissa asetin jätetään emättimeen yön yli, ja toinen hoitokerta annetaan seuraavana päivänä. Tällaisen ratkaisun takana ovat tarkkaan harkitut lääketieteelliset syyt. Jos asetin on paikallaan yön yli, olet vuodepotilaana illan ja yön joko heräämössä tai vuodeosastolla hoitajien huolehtiessa sinusta.
- Ulkosynnytinsyövän hoidossa käytettävät ”napit” jäävät viikoksi paikoilleen. Osastolla sinua ohjataan ja autetaan päivittäisissä toiminna tarpeen mukaan.

Brakyhoidon jälkeen:

- Voit liikkua normaalisti vointisi mukaan, kun puudutus häviää jaloistasi. Tällöin otetaan myös virtsakatetri pois.
 - Osastolla saat välipäivänä juotavaa sekä kevyttä sosemaista ruokaa. Kahden hoitokerran välillä kotona voit syödä tavallista ruokaa.
 - Välipäivänä osastolla ollessa voinnin salliessa voi käydä ulkona kävelyllä.
 - Sairaalassa aloitetaan veritulpan ehkäisemiseksi tarkoitettu pistoshoito, joka jatkuu brakyhoitojen välillä kotona, sekä noin viikon (jos lääkärin yksilöllinen määräys ei edellytä muuta) viimeisen hoitokerran jälkeen.
 - Kun olet saanut viikon ensimmäisen sädehoitokerran, jäät välipäiväksi osastolle odottamaan seuraavaa hoitokertaa. Joskus on kaksi sädehoitoa myös ilman välipäivää, vaikka asetin poistetaan hoidon jälkeen. Kun kyseisen viikon sädehoitokertasi ovat hoidettu, voit tilanteen mukaan kotiutua samana iltana tai seuraavana aamuna.
 - Mikäli kotiutumisesi jälkeen tunnet epätavallisia oireita, kuten esimerkiksi runsasta vuotoa tai voimakasta ripulia ja koet tarvitsevasi lääkärinä tai lisälääkettä, ota yhteys siihen gynekologian yksikköön, josta sinut on hoitoon lähetetty.
 - Potilashotelliin majoittuminen viikonlopuksi on mahdollinen, jos kotimatka on pitkä tai jos koet, ettet jaksaa matkustaa. Potilashotellissa voi majoittua myös läheisesi omakustanne hintaan.
- Halutessasi keskustele asiasta hoidonsuunnittelijan kanssa.
- Kysin erityisvastuualueen potilaat kutsumme usein ensimmäiseen tarkastukseen yliopistosairaalaan. Tavallisesti noin 3 kuukauden kuluttua brakyhoidon jälkeen käyt kontrollikäynnillä hoitoon lähettäneessä sairaalassa. Kontrollin yhteydessä otetaan uudet magneettikuvat.

Miten brakyhoito vaikuttaa kokonaisvaltaisesti minuun?

Fyysisesti:

- Sädehoidon sivuvaikutukset pyritään minimoimaan, mutta siitä huolimatta niitä saattaa esiintyä. Ulkoisella sädehoidolla on mahdollisesti jo tullut välittömiä sivuvaikutuksia (pahoinvointi, ummetus, ripuli, ruokahaluttomuus, rakon ärsytysoireet sekä iho- ja limakalvoalueiden haavaumat). Paikallisesti (rakko, suoli, emätin ja ulkosynnyttimet) brakyhoito voi lisätä sivuvaikutuksia.
- Ulkoisen sädehoidon ja brakyhoidon toteuttamisen jälkeen saattaa jäädä rakon tai suolen toiminnan muutoksia (esimerkiksi tihentynyt virtsaamisen tai ulostamisen tarve).
- Sädehoidon jälkeen voi esiintyä emättimen arpeutumista ja ahtautumista, jonka takia sinulle opastetaan emättimen dilataatio eli laajennushoito.
- Hoidot voivat aiheuttaa väsymystä, joka on täysin normaalia. Jos koet väsymyksen ongelmaksi tai sinulla on uniongelmia, voit keskustella niistä hoitohenkilökunnan kanssa.

Psyykkisesti:

- Hoito saattaa aiheuttaa erilaisia tunteita, kuten pelkoa tai ahdistusta. Kaikki tunteesi ovat hyväksyttäviä eikä niitä tarvitse hävetä.
- Sinun tulee kuunnella itseäsi ja vaatia myös omaa aikaa, jos koet sen tarpeelliseksi.
- Jos koet tarvetta keskustella tunteistasi tai ajatuksistasi ulkopuolisen henkilön kanssa, voit pyytää apua hoitohenkilökunnalta tai ottaa rohkeasti yhteyttä eri tahoihin. Tukipalveluja kannattaa kysyä oman paikkakunnan syöpäyhdistykseltä.

Sosiaalisesti:

- Olet oikeutettu erilaisiin sosiaalisiin tukiin, kuten lääkinnälliseen kuntoutukseen. Siihen sisältyy muun muassa fysioterapiaa ja toimintaterapiaa. Sosiaalisista tuista saat lisätietoa esimerkiksi Kuopion yliopistollisen sairaalan tai oman kotisairaalan sosiaalityöntekijöiltä.
- Lääkityksiin, apuvälineisiin ja matkoihin liittyvistä tuista saat tietoa Kansaneläkelaitokselta (Kela), jonka yhteystiedot ovat oppaan lopussa.

Seksuaalisesti:

- Seksuaalisuus ei katoa ihmisestä, vaikka hän sairastuisi. Sen kokeminen voi kuitenkin muuttua psyykkisten ja fyysisten muutosten yhteydessä.
- Omaa kehoaan ja tuntemuksiaan kannattaa kuunnella, esimerkiksi seksuaalinen haluttomuus on yleistä.
- Mahdollisia gynekologisen sädehoidon sivuvaikutuksia seksuaalisuuden kannalta ovat kuukautisten pois jäänti, ennenaikaiset vaihdevuodet (koska myös munasarjat ovat ulkoisen sädehoidon hoitokentässä), limakalvojen kuivuus, sekä emättimen ahtautuminen. Näihin ongelmiin saat neuvoa ja apua hoitohenkilökunnalta, joten ota rohkeasti asiat esille.
- Yhdynnät ovat hoitojakson aikana sallittuja ja varsinkin hoitojen jälkeen myös suositeltuja dilataatiohoito mielessä. Yhdynnässä on suositeltavaa käyttää liukuvoiteita tai – geelejä kipujen ja limakalvovaurioiden ehkäisemiseksi. Yhdynnästä kannattaa hoidon aikana pidättäytyä vain, jos se aiheuttaa runsaampaa veristä vuotoa, tai jos kemosaadehoidon aikana on valkosoluarvo hyvin matala (suurempi tulehdusriski).
- Sinun olisi tärkeää sädehoidon jälkeen muistaa limakalvojen päivittäinen hoito. Genitaalialueiden pesuun tulee käyttää vain siihen tarkoitettuja tuotteita. Limakalvojen kosteutukseen ja haavaumien ehkäisyyn voi hankkia voiteita, geelejä tai puikkoja apteekista.

Läheiselle

– Miten tuen brakyhoitoa saavaa läheistäni?

- Et voi sairastaa syöpää toisen puolesta, etkä vaihtaa osia hänen kanssaan. Voit tukea kuuntelemalla ja olemalla läsnä. Älä tunne syyllisyyttä omasta terveydestäsi.
- Sinun läsnäolosi ja läheisyytesi tuo turvaa läheisellesi. Auta läheistäsi hyväksymään itsensä sellaisena kuin hän on.
- Sairastuneen tuen tarve voi vaihdella tilanteiden mukaan. Muista antaa myös aikaa ja tilaa. Kysy rohkeasti sairastuneelta, millaista tukea hän tarvitsisi.
- Muista myös pitää huolta itsestäsi ja jaksamisestasi. Läheisille tarkoitettuja tukiverkostoja löytyy ja niihin voi rohkeasti ottaa yhteyttä. Tukiverkostoja löydät oman paikkakuntasi syöpäyhdistyksen kautta.

- Arkirutiinien ja mieleisten harrastusten jatkaminen ovat tärkeitä asioita jaksamisen kannalta teille molemmille.
- Jos koet tarvitsevasi apua omaan jaksamiseesi tai läheisesi vointiin liittyen, ota asia puheeksi hoitohenkilökunnan kanssa, sillä he ovat läsnä teitä molempia varten.

Lopuksi

*”Jokaisen on omat tiensä kuljettava,
mutkaiset ja kivisetkin,
ja omat läksyt opittava,
vaikeat ja kipeätkin.*

*Jos on läheinen, joka ymmärtää
se taakkaa paljon keventää.”*

- Tuntematon

Yhteystietoja:

Kysin naistentautien hoidonsuunnittelija:

044-717 9392

Naistenosasto 2304 pääsairaalan C- aula 6. kerros

Naisten osaston sairaanhoitaja/kätilö:

017 172 372

Kuopion yliopistollisen sairaalan vaihde:

017 173 311

Naistenosaston sosiaalityöntekijät:

044 711 3581

Kysin johtava sairaalateologi:

040 484 8484

Pohjois-Savon syöpäyhdistys:

017 580 1801.

Internetsivut: <http://www.pohjoissavonsyopayhdistys.fi/>

Kansaneläkelaitoksen (Kela) tuet: Tietoa löydät Internetsivuilta www.kela.fi tai

puhelimitse numerosta:

020 692 204. 15 16